

c) *Az állandó kiállítás belső átépítésre kényszerített*

1969. február 20-án alapos helyszíni vizsgálat után Boreczky László a Múzeumok Központi Igazgatósága Kiállításrendező Csoportjának művészeti vezetője és Vörös Károly levéltáros-muzeológus, a Művelődésügyi Minisztérium Főosztályának megbízottja az érdekeltek legmesszebbmenő meghallgatása után eldöntötték a „Nyolc nemzedék élete Orosházán” c. kiállítás elhelyezését. Megnyílt a lehetőség arra, hogy a múzeum összes helyiségének kihasználásáról egy végleges tervet lehet készíteni. A körültekintő mérlegeléssel elkészített tervet előszóban és írásban is ismertettem a Járási és Városi Tanács Művelődésügyi Osztályával, a Hazafias Népfront Városi Titkárságával és a Múzeumbarátok Köre néhány tagjával. Egyhangúlag megállapítást nyert, hogy az állandó kiállítást szerencsebben, jobban nem lehet elhelyezni. Az időszakos kiállítások célszerű elhelyezésével az épület maximálisan felhasználtatik, és az adott körülmények között minden igényt kielégít. Az állandó kiállítás az egész földszintet elfoglalja, összesen 5 nagy helyiséget. Az emeleti összes, tehát 4 helyiség az időszakos kiállítás rendelkezésére áll. Egy kisebb helyiséget pedig az iroda és a szakkönyvtár foglal el. Miután a múzeum helyiségeinek felhasználása véglegesen eldőlt, a készülő állandó kiállítás forgatókönyve, művészeti terve már aszerint készült, valamint a szükséges kisméretű átalakítás terve és kivitelezése is. Az épület belső átalakítását csak vázlatosan ismertetem.

Az utcai 2 szoba közfalán az ajtónyílást lényegesen bővítettük, és a sarki szoba falán egy ajtónyílást vágtunk, hogy a körforgalmat biztosítsuk. A volt kamra és cselédszoba közfalát kidobtuk, miáltal egy takaros helyiséget nyertünk. Ezzel a földszint egymásba nyíló 5 helyiségén keresztül haladva a látogató az udvarra, illetve a kertbe juthat. Az emeleten is a sarki 2 kis helyiség (a volt fürdőszoba és a nyitott erkély) közfalát kidobtuk, és egy takaros kiállítási helyiséget nyertünk. Az emeleti 4 kiállítóhelyiség körforgalmát is biztosítottuk. Ezenkívül az emeleten, az iroda mellett volt egy keskeny üres hely. Lepadlósoltattam, egy ajtót állítottunk be, és egy kis könyvtárfülkét kaptunk. Végül az eddig földes padlószintet kipadoltuk használt deszkaanyagból.

3. Raktárgondok

a) *Az új raktár építése dugába dőlt,
kénytelenek voltunk a meglévőt korszerűsíteni*

A Múzeumok Központi Gazdasági Igazgatóságának 38/1960. szám alatti beadványomban panaszkodtam, hogy az orosházi múzeum raktárai zsúfoltak, bennük a korszerű raktárak követelményeit nem lehet megvalósítani. A fenti nehézségeken csak építkezéssel lehetne segíteni. Amennyiben sem

építkezésre, sem bővítésre nem állna keret rendelkezésre, arra kértem a Gazdasági Igazgatóságot, hogy építész szakközegeivel megfelelő tervet készítsen, hogy amint lehetőség nyílik, annak alapján oldódjék meg raktározási problémánk. 182/1960. számú beadványomban az orosházi raktártervezéssel kapcsolatban jelentettem a Gazdasági Igazgatóság Műszaki Osztályának, hogy a 2757, 2758/1960. számú intézkedésük alapján a Szegedi Műszaki és Tervező Szövetkezettől Nagyfalusy Antal építészmérnök (az orosházi gimnázium tervezője) az orosházi múzeumban járt. Részletesen megbeszéltük a raktárépítés, illetőleg a raktár bővítés dolgait. A megbeszélés eredményeit jegyzőkönyvbe foglaltuk, s mellékelten betérjesztettem. A múzeum raktárhelyisége tervezési programja két részből áll. A jelenlegi raktárépület felújítása (a meglévő betonpadlóra mozaiklap burkolatot készítettünk), belső és külső vakolatok megújítása, valamint a meglévő raktárhoz csatlakozóan a Zombai utca vonalában 12 m hosszú, 5 m beltávú, 3 m belmagasságú toldaléképület építése. Súly helyezendő az utcai homlokzat tetszetős kiképzésére, műkö lábazattal, kőporos vakolattal. Szeptember végén a tervezőmérnök kiszáll Orosházára és azután elkészíti a tervet és dokumentációt. — Sajnos új raktárépületre nem tellett, meg kellett elégednünk a meglévő épület korszerűsítésével. Előtte azonban vázolnom kell, hogy az idők folyamán hogyan alakult az ajándékba kapott melléképület sorsa.

Az ajándékozás idején a Zombai utcára derékszögben emelt melléképület két helyiségből állt: a téglával burkolt mosókonyhából, és egy zárt színtéle helyiségből. Mindkettő ajtaja az udvarra nyílt, s a szín nem volt lepadlósolva. Hogy az utóbbi számunkra használható legyen, lepadlósoltattam, és az udvarra nyíló ajtaja helyett egy ablakot tettem, az alját pedig betonnal önttettem ki. Így tárolásra alkalmasak lettek. A toldaléképületet, a volt garázst egy méterrel megtoldottam és deszkákkal lepadlósoltattam.

1967-re érett meg a helyzetünk arra, hogy a múzeum két raktárhelyiségét polcokkal rendezzük be. A helybeli Építőipari KTSZ-t kértem meg, hogy az általam megadott adatok, kívánalmaink szerint elkészített 25 méter hosszú polcrendszer tájékoztató jellegű költségvetését készítse el. Amikor a polcokat megrendeltük, a raktárépület egyszárnyas külső ajtajának készítését és felszerelését is megrendeltem. El is készültek. Így azután a korszerűsített, a mennyezetig teljesen bepolcozott két raktárhelyiségbe, valamint a szintén bepolcozott toldaléképületben még jó ideig fért tárgy, s ezért a tárgygyűjtést fokozni lehetett.

b) *Évés közben jön meg az étvágy! Először csak béreltük a Zombai utcai, városképi jelentőségű magtárt, majd meg is vásároltuk*

Özv. Vági Józsefné különálló, téglafalás, cseréptetős magtárépülete, amely szerepel a Békés megyei műemlékjegyzékben, mint városképi jelentőségű objektum, a múzeumtól alig 100 méterre, a Zombai utca 9. szám alatt

fekszik. A masszív épület alapterülete 2×60 négyzetméter. A földszinti helyiség és a padlás is padolt, sőt a cseréptető alsórésze is deszkázott, így múzeumi raktár céljaira fölöttébb alkalmas. Megtudtuk, hogy havi 500 forintért kiadnák, sőt a magtárt el is adnák.

1976-ban az orosházi múzeum veszélyben lévő tárgyainak megfelelő elhelyezése érdekében azt javasoltam, hogy az Igazgatóság sürgősen kössön a tulajdonossal 3 évre szerződést, havi 500 forintos bérért. A raktárhelyiség birtokbavétele után kezdjen tárgyalást a magtárépület megvásárlására. A bérleti szerződést 1976. IX. 1-én meg is kötöttük. A záradéka: „A bérleti viszony háromévenként lejár, de közös megállapodás esetén meghosszabbítható. A magtárépület esetleges eladása esetén a tulajdonos elővételi jogot biztosít a bérlőnek.”

Szerencsére a magtárhoz tartozó lakóház lakatlan volt. A széles folyosóra, egy szoba-konyha-kamra lakásrészbe, istállóba és a szín alá is rakodhattunk. Azonnal hozzáfogtunk a padláson elpiszkolódott tárgyak tisztogatásához. Mire a magtárt a kőművesek kijavították és kimeszelték, addig az összes tárgyainkat megtisztítottuk. A nagyon rossz állapotban lévőket kiválogattam és selejtezésre javasoltam. — 1976. XII. 14-én 17/1976. szám alatt örömmel jelentettem, hogy a nagyobb néprajzi tárgyaink raktárának a kialakítását a mai napon befejeztem. A múzeum telkén álló raktárunkba a kisebb néprajzi tárgyak kerültek, míg a padlást azok a szerszámok foglalták el, amelyeket a parasztok is a padláson tartottak. A Zombai utcai raktárunkba helyeztük el a bútorokat, valamint a nagyobb néprajzi tárgyainkat, eszközeinket. Néhány elvégzendő munkára azonban felhívtam az Igazgatóság figyelmét. A földszint elkorhadt deszkázatának pótlására és a tetőn a cserepek átrakására. Ezek elvégeztetése után egy megfelelő raktárépületünk lenne, amit érdemes volna megvenni. Alig 10 nap múlva a bérelt raktárunk ügyében ismét az Igazgatósághoz fordultam. Beadványomban elmondtam, hogy általában naponként, kétnaponként megtekintem a kialakított tanulmányi raktárunkat, és gyönyörködöm benne. Nagyon szépen rendbe hoztuk. Kellő léghuzat van a raktárban, s annak ellenére, hogy a falak nincsenek szigetelve, a tárgyak szárazak. A nagyon gondosan megtisztított tárgyaink valóban jól néznek ki, hiszen nagy részük évtizedekig poros padláson volt. Nézelődéseim során a következőkre jöttem rá. A földszinten a falak mellett 20 összeszerelhető vasállvány férne el anélkül, hogy a nagy néprajzi tárgyak rovására menne. De könnyen el tudnánk még újabb 20 Dexion-Salgó állványt is helyezni. Az állványokra az igénylést be is adtam. Előterjesztésem végén megismételtem kérésemet: az Igazgatóság szíveskedjék megtekinteni raktárunkat, s a tárgyalásokat megkezdeni a megvételt illetően akár szabad megegyezés során, ha nem megy, kisajátítás során. Meggyőződésem, hogy harmadrészbe kerül, mint egy új raktár építése. Ha a bérelt raktárunkat ellátjuk állványokkal, néhány évre megol-

dódott múzeumunk raktárgondja. Később, mint már utaltam rá, a Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya és Orosháza Városi Tanácsa hathatós anyagi támogatásával a magtárt meg is vettük egy kisebb telekrésszel együtt.

4. Kertünk — telkünk

Amikor a Schwarcz-család átadta a családi házuk nagy részét, megkaptuk az alsó helyiségeket és a kertet is. Így a mellékhelyiségekben alakítottuk ki az égetően szükséges raktárainkat. Abban az időben a kert tele volt gyümölcs- és egyéb fákkal, helyel-hellyel bokrokkal tarkítva. A telek lábujában lévő mellékhelyiség előtt pedig szőlőlugas díszelgett. A kertet nem kertésszel gondoztattam, hanem az első időkben volt megbízható alkalmi munkásunk, és minden tavasszal azzal tettem a kertet rendbe. Később már nehezebb volt ilyen segítséget kapnunk, minden tavasszal pihenésképpen — én tettem a kertet rendbe. Soha élő fát vagy bokrot nem vágtam ki, csak az elszáradtakat. Persze idők folyamán erősen megfogyatkozott a fa- és bokorállományunk. Amikor a nap a fák és bokrok között a kertünkbe süttött, befüvesítettük. Most már megérett a kertünk arra, hogy az új koncepció szerint beültessük fákkal és bokrokkal. A kert egyik sarkában a Dózsa és a Zombai utca találkozásánál áll a múzeum névadójának: Szántó Kovács Jánosnak a mellszobra, Cs. Kovács szobrász alkotása.

Idekerülésének története van. Amikor az orosházi városi Tanácsháza felépült, az új épülettel együtt egy szobor is járt, a vásárhelyi agrárszocialista vezér szobra. Úgy tervezték, hogy az első emeleten állítják fel. De miután a szobor talpazata is tömör kő, nehéznek találták, ezért a Tanácsházába vezető lépcső mellé helyezték el. Ez a hely sem volt megfelelő a szobor elhelyezésére, s ezért az orosházi múzeumnak ajándékozták, amit mi köszönettel elfogadtunk.

Úgy látszik, vannak, akik csak azért születtek erre a világra, hogy rongálhassanak. Egyesek azzal szórakoztak, hogy a kerítésünk oszlopfejeit egymás után belökdösték a kertbe. 1964. IV. 20-án jelentettem a rendőrkapitányságnak, hogy utcai kerítésünk 10 db kőoszlopának 40—50 kg súlyú zárófejei közül eddig 2 darabot ismeretlen egyén, vagy egyének a múzeum kertjébe belöktek, a harmadikat pedig kimozdították a helyéről. Kértem az ügy kivizsgálását. A rendőrség — tekintettel arra, hogy a kár nem haladta meg az 500 forintot — áttette az ügyet a város szabálysértési előadójához, aki 1964. május 13-án kelt 172/1964. szám alatt elutasító határozatot hozott, miután a tetteseket nem sikerült a rendőrségnek kézrekeríteni. Kőműveseket kerestem, akik nagynehezen visszatették a helyükre az oszlopfejeket.

1964. december 25-re virradó reggel (karácsony reggelén) a harmadik, már meglazított oszlopfejet is belökték a kertbe. Azonnal telefonon jelentettem a rendőrkapitányságnak. Azt tanácsolták, állapíttassam meg a kárt, és tegyek